

SLOVENSKA BESEDA

Uredništvo: Dalmatinova 8 - Uprava: Beethovnova 6
Naročnina: Letno 40 Din, polletno 20 Din, četrtletno 10 Din - Čekovni račun 17.152
Izhaja vsak petek

ŠTEVILKA 41

V LJUBLJANI, 7. OKTOBRA 1938

LETNIK II.

Dr. Zamejc:

Vprašanja

Ali je Evropa res že brez morale, logike in doslednosti v meddržavnem življenju?

Vpričo češkoslovaške tragedije se javno hvalimo, da smo obdani od samih prijateljev in da lahko srečno gledamo v bodočnost. V tej neizmerni sreči povsem pasivno in zadovoljivo gledamo v svet okoli nas. Gledamo, kako razkosavajo vpričo vsega sveta našo bratsko državo — zaveznico, kako se je morala odreči tisočletnim prirodnim svojim mejam samo zato, ker ob tej meji živi toliko in toliko kompaktno naseljenih Nemcev. Vidimo, kako je morala odstopiti — brez ozira na to, da je izgubila edino zvezo po dolini Olše s Slovaško in Budimpešto — tešinsko ozemlje Poljakom. Vidimo pa tudi, kako reklamira parmilijski narod Madžarov zase obmejni pas te države, kjer prebiva nekaj stotisoč Madžarov. Mi vse to vemo, gledamo in vidimo in — molčimo, kakor da bi se to nas nič ne tikalo in nimamo druge nujnejše besede, kakor: «Kako smo srečni v okolici samih milih prijateljev!» Vendar se nam vsiljujejo vprašanja: Ali mi nimamo prav nobenih manjšin izven svoje «srečne» države, katerih bi nam bilo treba biti mar in to v trenutkih, ki so morda zadnja prilika za reševanje manjšinskega vprašanja? Zdi se mi, kakor da smo izbrisali ne le z zemljevida, temveč tudi iz svojih src stotisoče naših rojakov onstran meja. Ali res eksistira tudi za nas samo še — «oaza», v kateri živi (in kako živi!) kompaktno 600.000, reci in piši šeststotisoč visoko kulturnega življa, ki nima od leta 1930. (glej razstavo slovenske knjige!) niti ene periodične literarne publikacije več, da ne govorim o političnem časopisu? Ali morajo biti ti nesrečni stotisoči žrtvovani radi prirodnih mej neke države, dočim mora pustiti tisočletno prirodno mejo bratska Češka radi par milijonov Nemcev, katerih število v primeri s številnostjo materinskega naroda niti oddaleč ne odtehta stotisočev naših Zamejcev? Madžari, ki so bogve od kod prišli v Evropo — tako je namreč govoril visok gospod o Čehih, — in ki jih je menda 6 milijonov, — zahtevajo od Čehov parstotisoč svojih rojakov. Vprašanje: Ali 15 milijonska Jugoslavija, obdana od samih prijateljev, nima povoda in srca, da priklasi pri svojih prijateljih pravico do 600.000 svojih ljudi na zahodu in 100.000 ljudi na severu svojih mej? In to vpričo dejstva, da je izjavil javno pred vsem svetom naš prijatelj g. Mussolini: «Vsaki manjšini, ki zahteva plebiscit, ga radevolje dam!» Kdo naj zahteva, — ali manjšina brez pravic, ustrahovana in zatirana, brez vsakega legalnega narodnega zastopstva — ali njen veliki materinski narod? Ali zahteva za Madžare na Češkem plebiscit njih manjšina sama, ali — madžarska država? Za Poljake — manjšina ali velika Poljska? Mi pa — molčimo. Nikdar ni bil naš molk bolj žalosten, kakor tokrat, pa tudi ne sramotnejši.

Chamberlain, ki je kot angleški premier velik gospod, eden največjih na svetu, mora dajati odgovor za svojo zunanjo politiko pred parlamentom in narodom. Kdo odgovarja za naš molk? Ali se bo našel med našimi poslanci mož, ki bo terjal odgovor?

Ali je res Evropa že tako propadla, da nima nobene morale, nobene logike in doslednosti v meddržavnem življenju? Ali ima ta bela Evropa še pravico vzpenjati se na visoki pedestal in dajati lekcije rumenokožcem in drugim barvanim rasam kot kulturno manj vrednim? Vprašamo, samo vprašamo!

Dr. Dinko Puc:

Pot navzdol

Črta pod računom zadnjega pol leta kaže pod seboj porazen rezultat za Slovanstvo

Mir je rešen, vsaj začasno. Vsem se je odvalil kamen od srca, v Nemčiji, Franciji, Angliji in Italiji je nastalo silno navdušenje, ki se je pokazalo v ovacijah in izjavah zaupanja predsednikom vlad. Narodi si žele miru, o tem ni dvoma in tudi pri nas v Jugoslaviji, ki nismo bili neposredno prizadeti, se je ljudstvo oddahnilo, ko je izginila vojna nevarnost. Preživi se še spomini na trpljenje svetovne vojne, da bi bili mogli ravnodušno gledati, kako se koljejo in pobijajo milijoni mož, neglede na to, da se v vojni, ki bi trpela mesece in verjetno leta, ne da vedeti naprej, kaj se bo zgodilo tudi s tistimi, ki bi radi ostali nevtralni.

Sedaj pa, ko so prvi dnevi olajšanja minili, je čas, da se trezno pomisli, kaj je bilanca monakovskega dogovora in kakšne posledice bo mogel imeti ta

dogodek na razvoj mednarodnih odnošajev.

Predvsem je jasno, da so izgubili na svoji veljavi mednarodni dogovori. Že v svetovni vojni je bilo izrečeno takrat, ko je bila pogažena nevtralna Belgija, da so «pogodbe le krpa papirja». V drugi obliki je bila ta beseda ponovljena od sedanjega šefa Italije, ki je rekel, da nobena pogodba ne more biti večna. To je gotovo res, samo vprašanje je, kako se taka pogodba razveljavi, ako več ne odgovarja spremenjenim razmeram. Doslej je v mednarodnem pravu veljal sporazum kot oni faktor, ki izpreminja obojestransko obvezne pogodbe. Monakovski dogovor je to prakso ukinil; uveljavljeno je načelo, da se morejo pogodbe izpreminjati tudi enostransko, predvsem pa z diktatom močnejših.

Predsednik ČSR g. Beneš odstopil

Predsinočnjim se je že v prvih večernih urah po radiu križem vsega sveta z bliskovito brzino razširila nepričakovana in silno težka vest, da je predsednik bratske Češkoslovaške g. dr. Edvard Beneš odstopil kot predsednik republike in izročil vso oblast v državi v roke predsednika vlade generala g. Jana Syrovega, ki je pravkar sestavil svojo drugo vlado. Ta zla novica je pretresla predvsem vse one, res iskrene in pristrane prijatelje velikega češkoslovaškega naroda, ki so stali v zadnjih bridkih dneh res s srcem in dušo ob strani tako težko prizadete in preizkušane Češkoslovaške.

Predsednik republike g. dr. Beneš je v sredo ob 17. uri poslal generalu g. Syrovemu svojo odstopno izjavo, ki jo je general g. Syrový kmalu nato po radiu sporočil svojemu narodu in vsemu svetu. V tej izjavi je odstopivši predsednik republike povdral:

«Žalostni dogodki zadnjih dni so najtežji v vsej dobi mojega, dogodkov polnega triletnega predsednikovanja. Ti dogodki so nam legli na dušo, na srce in razum, toda strli niso ne naše vere, ne naših idealov do naroda in do države. Okoliščine za bodoče življenje našega naroda so se tako popolnoma spremenile, da čutim, da bi moje nadaljnje predsednikovanje moglo biti le ovira novim razmeram, v katere gre država. To velja posebno spričo mednarodnega položaja in glede na nagli razvoj sodelovanja z našimi sosedi. Sestavili smo novo vlado, ki bo vlada miru, reda, gospodarskega prizadevanja in socialne obnove, vlada, ki ji bo glavna naloga notranji razvoj države. Prepričan sem, da bo vlada imela pri tem prizadevanju uspeh. Zato vam, gospod ministerski predsednik, izročam v roke svojo ostavko, da ukrenete potrebno, kar zahteva položaj. Zahvaljujem se vam in vašim tovarišem za sodelovanje in vam želim ves uspeh. Popolnoma sem prepričan, da stopamo v novo dobo uspešnega dela in blagostanja nove češkoslovaške države in vsega češkoslovaškega naroda.»

Vest o odstopu predsednika g. dr. Beneša je delovala na Češkoslovaškem, kakor tudi po vsem ostalem svetu porazno, kakor strela z jasnega. V vseh večjih mestih Evrope so listi izdali nemudoma posebne izdaje, za katere so se razburjene ljudske množice kar trgale. Delno pomirjenje mednarodnega razburjenja polpreteklih dni in nekaka začasna odstranitev mučne negotovosti, ki je objemala vse svet v zadnjih dneh pred viškom češkoslovaške in s tem splošne evropske krize, sta se razblinila v prazen nič ob objavi gornje pretresljive novice. Narodi sveta so se znova zdrznili v neki temni, zlohotni slutnji...

Na podlagi tega diktata je bila okrnjena Češkoslovaška. Odvzeta ji je naravna obrambna črta, vsled česar Češkoslovaški ne bo postal drugega, kakor da skuša priboriti za sebe stališče nevtralne države, kakor je na pr. Švica. Češkoslovaška bo tedaj izločena iz kroga evropskih držav kot vojni faktor.

Ekspozirana lega Češkoslovaške pa bo spravila v nevarnost njen obstoj pri prvem spopadu evropskih narodov. Jamstvo novih mej s strani Anglije in Francije, pa morda tudi Italije in Nemčije, je lepa stvar, — dokler je mir. Toda, če pride do sovražnosti med temi, kaj bo potem z jamstvom? Jasno, da se ne bo nanj nihče oziral.

Male antante ni več. Ta je z dogovorom v Monakovem avtomatično izginila. Dejansko je bila ta zveza razrahljana že zadnji dve leti in je obstajala le še navidezno, — prisrčnosti ni bilo, — danes je ni več.

Francija je izgubila svoje zaveznike in svoj prestiž. Zveza z Anglijo je zelo problematična, očitno je postalo razmerje zelo hladno, saj je Chamberlain

sklenil s Hitlerjem nenapadalni pakt brez vednosti Francije. Z ozirom na ponižujoče postopanje napram Rusiji, bo verjetno ta tudi izvajala posledice in opustila zvezo s Francijo. Brez zaveznikov pa bi postala Francija država drugega reda. S 40 milijoni prebivalstva bo ravno za polovico šibkejša od Nemčije.

Slovanstvu je bil prizadet silen udarec. S porazom Češkoslovaške — porazom brez vojne! — je porazena predstraža Slovanstva, njegov najagilnejši, najnaprednejši, najkulturnejši del. Obnašanje Poljakov in Slovakov pa je pokazalo, da smo Slovani še vedno nesposobni ustvariti enotno fronto in organizirati enoten nastop.

A tudi Anglija je izgubila. Nezaupanje napram Rusiji in strah meščanstva sta jo izolirala. Zedinjene države ameriške, ki so bile pripravljene podpirati jo v eventualni borbi, se umikajo v svojo «splendid isolation», prepuščajoč Evropo svoji usodi.

Neizmerno korist od vsega pa imata Nemčija in Italija. Prva

Zvečer ob 19. uri pa je stopil pred mikrofoni tudi odstopivši predsednik g. dr. Beneš in v globoko občutenem, z največjim samopremagovanjem prežetem govoru spregovoril v slovo svojemu narodu in svoji vojski med drugim tudi naslednje:

«Vroč želim, da bi se v prijateljstvu ločil in poslovil od ljudstva, vojske, legionarjev in vseh mojih sodelavcev. Po svojem najboljšem prepričanju sem storil vse — za svobodo in procvit našega naroda. Odhajam, da bi naši državi zagural varnejšo bodočnost. Storim to v najglobljem prepričanju, da je to v sedanjih razmerah za narod in državo najbolj primerno.

Sistem evropskega ravnesja se je močno zamajal in zelo izpremenil, in to ne v našo korist in korist naših prijateljev. V teh težkih trenutkih smo mi napeli vse sile, poskusili smo se sporazumeti z vsemi narodnostmi v državi in izven nje, šli smo do skrajnih koncesij. Bila je velika nevarnost za evropsko in svetovno vojno in le v interesu miru smo bili prisiljeni sprejeti rešitev, ki nam je bila predlagana.

Nočemo metati očitkov na nobeno stran, o tem bo sodila zgodovina. Storili smo vse, da bi si ustvarili dobra sosedstva in da bi se z vsemi dobro razumeli, toda sile, ki so bile proti temu, so bile močnejše. Kot prepričan demokrat mislim, da je prav, če grem. Z vsemi, ki bodo imeli skrb za narod in državo pri sreči, bom pa še nadalje sodeloval, da bi naš narod in naša država mogla v novih razmerah uživati svoj mir. Načelo naj nam bo: Mir, vztrajnost in lojalnost do vseh! Mi smo še vedno silni in močni in ne izgubimo glave tudi v nesreči. Mi zaupamo v našo lastno zemljo. To nas tudi veže, da ohranimo dedščino svojih očetov prihodnjim rodovom.

Državljanji, prijatelji! Obračam se na vas vse, da v edinosti in enakopravnosti služimo napredku in ohranitvi države. Ohranite zvestobo samemu sebi po besedi Masarykov: Domovina, država, narod — to ste vi vsi! Odložite za sedaj vse majhne spore in združite svoje sile k edinemu cilju: skupno delo za državo in domovino.

Posebno prisrčno se zahvaljujem naši sijajni vojski. Vedno sem ji posvečal vse sile in trdno verujem v njeno silo in veliko bodočnost.

Globoko verujem v večno silo našega naroda, v njegovo veliko vztrajnost. Verujem tudi v ideale človečanstva, pravice in svobode, za katere sem se vedno boril in se bom boril tudi v bodoče. Če odhajam, se tem idealom še nisem odpovedal in bom svoje moči vedno dal na razpolago narodu in njegovemu napredku. Zaključujem z željo, da bi narod dočakal boljše dni, da bi živel in napredoval kot zdrava veja človeštva. Bodite vsi zdravi, trdni, neomahljivi!»

tudi materialno korist, obe pa na prestižu. To mora roditi v Evropi povsem drugačno grupacijo sil. Verjetno se bo Anglija približala Nemčiji, Francija Italiji. Zveza narodov bo vsled tega še bolj izgubila na pomenu. Mali narodi bodo odvisni od odločitve tega bloka.

Le en činitelj je še nejasen. Ogromna Rusija molči. — — —

Bilanca dogodkov zadnjega pol leta je torej za Slovanstvo porazna. Toda življenje je tako kratko, da je vsak miren, solnčen dan dobiček, ki ga uživamo z veseljem, čeprav vemo, da mu bodo sledili črni in žalostni časi.

Kolonije

Baje je bilo v Monakovem načetu tudi vprašanje nemških kolonij. Za nas navadne smrtnike je to lahko rešiti: če mirovne pogodbe ne držijo več, naj kolonije vrne tisti, ki jih je vzel. Logika velesil je drugačna. Sklicali bodo konferenco kolonialnih držav. Ker spadajo med te tudi male države, kot Nizozemska, Belgija in Portugalska, ki nimajo nobene besede, je zelo verjetno, da bodo ta račun plačale te, kakor ga je morala plačati Češkoslovaška.

„JADRAN“, autobusno podjetje d. d., LJUBLJANA

Vozni red

proga LJUBLJANA—KOČEVJE—SUŠAK

veljaven od 2. oktobra 1938

I.	II.		II.	I.
6.00	6.30	Ljubljana	19.50	20.25
7.49		prih. } Žužemberk	odh. } 18.36	
7.52		odh. }	prih. } 18.32	
	8.10	Ribnica	18.10	
8.55	8.45	prih. } Kočevje	odh. } 17.40	17.30
9.00		odh. }	prih. } 17.25	
10.30		Delnice	15.40	
12.20		Sušak	14.00	

V-n:

Politična morala

Kadar zmanjka narodu značajev s plemenitimi idejami in veliko dušo, je zapisan smrti

V današnjih žalostnih časih, ki nam potekajo predvsem v znamenju političanskega frazerstva, je potrebno, da vržemo vsaj površen, bežen pogled na očitna dejstva, ki nazorno in neusmiljeno osvetljujejo in razgaljajo politično in moralno vrednost ljudi in dogodkov pri nas in okrog nas.

Danes, ko stojita v ospredju življenja skoro vseh narodov želja po miru in borba proti vojni, padajo v svet z ust skoro vseh evropskih, ameriških in azijskih politikov in državnikov visoko zvaneče besede: «Priateljstvo, kompromis, sodelovanje in mir!» Vendar miru, trajnega in zanesljivega, ni nikjer. Na vseh straneh in z vseh strani grozi neprestano le vojni požar celim kontinentom, čeprav se poskuša z raznih mest, da bi se vsak tak nov usodni plamen vsaj omejil, če že ne docela pogasil.

Zakaj vendar živimo v takem stanju, če se istočasno z vseh strani izgovarjajo najslabše fraze o miru in pravici?

Zato, ker današnji vodilni politiki po vsem svetu niso eno in isto, kar razumevamo pod besedo: Človek! Zato, ker vodilni možje današnjega sveta gledajo predvsem na svoje osebne inte-

rese, namesto na obče narodne in obče človečanske, to pa zlasti v reševanju mednarodnih zapletov. Naposled pa tudi zato, ker premnogi vodilni politiki in državniki, govoreči s svojih odgovornih mest v imenu vsega naroda in človeštva, ne govorijo in ne tolmačijo želja in interesov naroda in človeštva, kakor tudi ne predstavljajo oni moralni gros večine vsakega naroda, kakor bi ga morali, temveč so v popolni disharmoniji z svetimi narodnimi ideali.

In prav zato moramo zopet in zopet ponavljati ono vsakdanjo resnico, da mora vsak zdrav narod strogo paziti in premisliti, kadar si izbira ali voli svoje politične predstavnike in vodnike svoje ter državne usode. Izbirati si sme le take ljudi, ki bodo predvsem res — ljudje v pravem moralnem pomenu in smislu, in šele potem politiki.

Zavedajmo se svete resnice, da narod nikdar ne bo propadel, če mu zmanjka učenih in izobraženih sinov, pač pa mu bo usojena taka žalostna in neizogibna propast takoj, ko bi zmanjkalo v njem ljudi s plemenitimi idejami, s čistim, kremenitim značajem in z veliko dušo, ko bi zmanjkalo poštenjakov in brezkompromisnih pravičnikov!

Dr. S. F.:

Gospodarska demokracija

Rešitve čaka med najtežjimi sodobnimi vprašanji tudi ta aktualni problem

Vedno pogostejše in vsepolek se govori o demokraciji, čeprav v zadnjem času vedno tišje in pritajeneje. Beseda demokracija je v ustih naroda vedno bolj pogosta, odkar so se pričeli tako vidno in v vedno večjem številu pojavljati odkriti nasprotniki in zagriženi sovražniki demokracije. Poborniki in zagovorniki demokracije junsko nastopajo v njeno obrambo in ohranitev, neštetokrat povdarjajo na razne načine njen pomen in poslanstvo, hoteč s tem doseči čim večjo in popolnejšo pravičnost v človeškem življenju.

V teh obrambah proti napadom na demokracijo smo navadno videli, da se gleda na demokracijo skoro izključno le kot na politični režim. Veliko manj pa se je doslej govorilo o prosvetni demokraciji, najmanj pa o gospodarski demokraciji.

Zaenkrat pustimo prosvetno demokracijo še ob strani, ker je dandanes omogočena dosega visoke izobrazbe tudi sinovom najnižjih slojev, seveda ob upoštevanju materialnega stanja dotičnikov. Danes se lotimo rajši mnogo težjega in akutnejšega vprašanja, namreč vprašanja gospodarske demokracije, če že ne drugače, pa vsaj v najtemeljnejših potezih.

Osnovni princip demokracije nega režima je, da morajo biti vse dobrine in pridobitve, bodisi prirode, bodisi dela človeških rok in človeškega uma, dostopne prav vsakemu človeku. Čeprav se zdi to zaenkrat silno težko, da ne rečemo, skoro nemogoče, je dolžnost čiste demokracije, da nadaljuje in zmagovito dokonča svojo započeto borbo tudi na tem področju.

Drugi važni moment, ki nam mora lebdeti pred očmi pri ustvarjanju pravega gospodarskega reda, je že neštetokrat dokazana resnica, da se nagrade nikomur ne smejo dajati in priznavati brez njegovega pozitivnega dela ali resničnih zaslug. Samo oni, ki dela, sme biti nagrajeni, kakor je na drugi strani res, da vsak oni, ki dela, tudi mora dobiti primerno nagrado za svoje delo. Vsako dajanje nagrad brez vloženega dela in truda upropača tako posameznika, kakor vso človeško družbo.

Naposled priha še tretji moment, ki je najodločilnejši v gospodarski demokraciji, in to je, da so razpoložljive dobrine omejene. Povsem drugačen položaj je s prosvetno demokracijo, kjer se zbiranje znanja ne more nikdar vršiti na škodo drugih. V gospodarstvu obstoja na pr. točno določeno število hektarjev

in arov plodne zemlje ter je skoro nemogoče to število v znatnejši meri pomnožiti. V tem tiči tudi vse težišče problema, zlasti glede vprašanja, kako dati vsem ljudem možnost dela in kruha.

Vse tri zgornje momente povezati v en sistem in jih sprovesti v življenju res iskreno in nesebično, pomeni, doseči zahtevano enakopravnost in s tem tudi pravičnost. Z drugimi besedami: Demokracija je vedno zlata sredina. Postaviti je treba sredino med individualističnim principom, ki daje človeku kot gospodarski enici možnost, da gre, gnan od egoizma, za svojim dobičkom, ki dosega marsikaterkrat bajne vsote, ter med socialističnim načelom, ki jemlje posamezniku vsako pravico na

dobiček, pa tudi na oni, do katerega je prišel z lastnim naporom in poštenim delom, s čimer se ubija v njem podjetnost in delavnost ter zavira vsak pro-speh in življenje.

Povezati vse zgornje momente v en sam enoten sistem, to je zahteva gospodarske demokracije. Toda vse to je le teorija. V praksi bi bilo treba izdelati za vse panoge človeškega gospodarstva in življenjskega udejstvovanja z zakoni določene in strogo začrtane meje, do kam sme iti posameznik in družba v pridobivanju in uživanju dobrin, odnosno bi se moral določiti nedvoumen način, kako naj dobi vsako delo tudi svoje, pošteno zaslužno ter pravično odmerjeno plačilo.

Domači pomenki

Ponudba in odgovor

Nedeljsko «Jutro» je prineslo uvoden članek, v katerem piše:

«Spremembe, ki se bodo izvršile tudi v notranjopolitičnem življenju bratske republike, bodo imele svoje odmeve nesporno tudi pri nas. Nihče, ki občuti v današnjih dneh nekaj odgovornosti za bodočnost Jugoslavije, se ne bo mogel odreči vtisu, da je vprašanje notranje konsolidacije Jugoslavije danes bolj kakor kdaj prvenstveno vprašanje našega življenja. Pospešeno se je treba lotiti njegove realne rešitve. Rešili pa ga bomo le, če trdno gradeč na jugoslovanski narodni misli in niti trenutek ne pozabljajoč, kaj neobhodno potrebuje država, kot celota, uvedemo v naše medsebojne odnose širokogrudno izdelan ter lojalno izvršen sistem, ki bo tako Srbu, kakor Hrvat in Slovincu okrepil občutek, da je vsak zase in skupno z vsemi resnični nositelj moči in svobode narodne države Jugoslavije.

V dosegu tega cilja in dovršitve te zgodovinske naloge, je združitev vseh dobro mislečih, pozitivno in konstruktivno usmerjenih sil v našem narodu, brez ozira na njihova razna gledanja v podrobnostih, nujna zahteva današnjice».

Na to odgovarja «Slovenec»: «Za člankom g. dr. Kramerja ne tiči nič drugega, kakor goreča želja vodstva JNS, da bi se s približanjem politiki dr. Stojadinovićeve vlade na najmerodajnejšem mestu prikupilo in v očigled dejstvu, da bo JNS v bližajoči se volivni borbi z vso levico vred katastrofalno poražena, rešilo majhno število svojih pristašev v kakšno volivno vladno ali v kakšno »koncentracijo«, ki o njej JNS že dokaj časa sanja. Zato tudi dr. Kramer v svojem uvodniku na koncu tako krepko podčrtnuje »prvenstvenost notranje konsolidacije Jugoslavije« in potrebo »širokogrudno izdelanega ter lojalno izvršenega vladnega sistema«, ki bo zadovoljil tako Srbe, kakor Hrvate in Slovence, pri čemur ponuja vodja slovenske JNS pomoč. In končno pravi, da je v ta namen nujna »združitev vseh dobro mislečih, pozitivno in konstruktivno usmerjenih sil v našem narodu, brez ozira na njihova razna gledanja v podrobnostih«.

Sedanji režim dr. Kramerja in njegove male skupine pri delu dobro mislečih, pozitivnih in konstruktivno usmerjenih sil v našem narodu brez ozira na njihova razna gledanja res ne potrebuje. Konsolidacija Jugoslavije po toliko letih samega nespametnega razdiranja bo šla brez njih in gospodje se zaman trudijo, če zdaj sramežljivo molijo svoj konfiteor, da so našo državno politiko tako temeljito zavozili v zunanem in notranjem pogledu.»

Deložirani predsednik

Odkar obstoji narodno gledališče, je imela mestna občina v njem svojo reprezentacijsko ložo. Letos pa je g. ban odločil, da ta loža pripada njemu, tako, da bo banska uprava imela tri reprezentacijske lože, občina pa nobene. Ker mora pa gledališče odstopiti občini novo ložo, je s tem prikrajšano seveda na dohodkih, — danes, ko je že itak v težkem gmotnem položaju.

Na Angleškem so molili

Listi popisujejo, kako strašno se Angležem smili Čehoslovaška in kako so molili zanjo. Najprej so jagnje dali tigru, potem pa molili, da bi ga ne požrl!

Ali je mir zagotovljen?

V angleškem parlamentu je bilo soglasno ugotovljeno, da smo še daleč od tega. Kljub žrtvam Čehoslovaške o zagotovitvi miru ni govora, vsled česar se z oboroževanjem ne sme prenehati, marveč se mora nadaljevati z vso paro.

Kaj vodi v pogin?

«Trgovski list» objavlja 3. t. m. pod naslovom «Težke ugotovitve» zelo zanimiv in poučen dopis nekega svojega sodravnika, ki piše med drugim naslednje: «Minili teden sem se vozil po železnici z nekim Nemcem iz bivše Nemške Avstrije. Pri nas biva vsako leto po več, kot pol leta ter kot zastopnik neke nemške trdnice prodaja pri naših trgovcih njeno blago. Davka ne plača nobenega, njegov letni zaslužek pa zneso po ocenitvi 100.000 din. Ko je prišel v kupe železniški sprevodnik, mu je dal polovični voznik listek. Na vprašanje, čemu ima znižano voznino, pravi, da se pri nas vozi kot turist. Kot tak da ima pravico do polovične voznine, ako biva pri nas več kot 5 dni. Tako ta mož uživa zato, da odjeda našemu človeku kruh, še ugodnosti na železnici, dočim je od plačevanja vseh davščin oproščen. Naši potniki in trgovski zastopniki morajo seve plačevati polno voznino. Neki drugi nemški potnik mi je odgovoril na vprašanje, kako more prodajati pri nas, če ne zna drugega jezika, kot nemškega, sledeče: «Pri vas razume vsak nemško. Gospod, pri vaših ljudeh prodam jaz več z nemškim jezikom, kot pa bi vi s slovenskim! «Gospod urednik! Lena kri in hlapčevska kri vodita v pogin!»

Glas francoskih katoličanov

V znanem pariškem katoliškem listu «L'Aube» je napisal Louis Masson naslednje bridke, pa resnične ugotovitve: «Danes smo mi (Francozi) in naši angleški prijatelji pred najstrašnejšimi nevarnostmi, ki si jih nimomo misliti. Če se upremo nemškimi podvzetjem, ki hočejo razkosanje Čehoslovaške, tvegamo takojšnjo vojno. Če jim ustrezemo in zapustimo Čehoslovaško, prepustimo isti čas Nemčiji vso centralno in vzhodno Evropo. In v bližnji prihodnosti bomo morali v popolni osamljenosti prenašati udarec, namenjen nam in Angliji... in ki bo zagotovil Nemčiji in njenemu spremljevalcu prevlado v Evropi in Afriki. Ko je Hitler priključil Avstrijo, se je skrbno varoval govoriti o sudetskih Nemcih ali o drugih zahtevah. V tistem trenutku se je potrdil ustvariti vtis, da bo priključitev Avstrije prinesla Nemčiji trajno zadostitev in zato dala Evropi dolg oddih. Danes, ko je v teku čehoslovaška afera, ni slišati govorjenja o Alzaciji-Loreni, ne o Memlu, ne o Švici, ne o Dancih, ne o Holandski... Če torej v upanju, izogniti se vojni, zapustimo Čehoslovaško, izkoplje-mo grob francoski neodvisnosti in svobodi. Naš čas bo že odločen na uri usode» — In Francozi so izdali in zapustili Čehoslovaško. Zato je njihov in angleški čas že odločen na uri usode...

Zunanja politika

V velikem delu sveta je zavladalo veselje, da se je nevihta, ki je pretila človeštvu, v zadnjem trenutku podela. Vendar bi imela pravico na to veselje samo Nemčija. Edino ona je s pomočjo svojega čvrstega sklepa in nepopustljivosti brez vsakih žrtv odnesla veliko zmago, katere posledice se danes niti še oceniti ne more. Vsi ostali so pa svoj uspeh plačali s kapitulacijo. Take «uspehe» je v mednarodni politiki prav lahko dobiti in jih zato nikomur ni treba še posebej slaviti.

Šele monakovski sporazum predstavlja definitivni zaključek svetovne vojne. Versailles je ustvaril v Evropi le neko prehodno stanje, ki se pa ni moglo uveljaviti, najprej zaradi neskladnosti francoske in angleške politike, pozneje pa zaradi njune slabosti in omahljivosti. Tako je Nemčija trgala kos za kosom tega sistema. Najprej je dobila nazaj Posarje, potem je ukinila svojo demilitarizacijo, vojaško zasedla Porenje, priključila Avstrijo in sedaj strla Čehoslovaško. Ko je bilo to delo do konca opravljeno, so morali Angleži in Francozi v Monakovem svečano priznati, da Versailles ni več in da bo odslej Evropa počivala na novih temeljih. Kakšni bodo ti temelji, tega v Monakovem niso povedali, vendar navzlic temu vsi vemo, da bo odslej vladala «Pax germanica» in da bo Evropa živela od milosti Tretjega rajha.

Za dosego teh «uspehov» ni bilo niti Angležem, niti Francozom treba milijonskih žrtv svetovne vojne. Saj je ta nastala samo zaradi tega, da bi se omejila nemška hegemonija v Evropi in ohranilo tod mednarodno ravnovesje, dalje, da bi se zaustavil nemški pritisk proti vzhodu in jugovzhodu Evrope, znan pod nazivom «Drang nach Osten». Versailles naj bi bil monument tega uspeha. Sedaj se je pa ta monument podrli kot stavba iz peska. V Monakovem je vzrasla Nemčija kot najmočnejša država na evropski celini, in to po prebivalstvu in gospodarski kapaciteti, predvsem pa po prestižu in oboroženi sili. Z razbitjem čehoslovaške države je Nemčija odstranila zadnji jez, ki se je še upiral na poti njene ekspanzije. Nova Čehoslovaška ne bo mogla več voditi one samostojne politike, kakor jo je doslej in ki jo je napravila za ekspoziuro zahodnih velesil v osrčju Evrope. Ves njen postopek zadnjih dni po izdaji njenih bivših zaveznikov tudi kaže, da tega več noče, ker je prepričana, da bo s pomočjo sporazumevanja z Nemčijo izhajala boljše, kakor pa pod zaščito zahodnih zaveznikov. Madžarska je pa že danes vazal Nemčije, ki gleda samo v Berlin in ki že pred padcem Avstrije ni imela samostojne politike. Tudi ostalim državam vzhodne in južnovzhodne Evrope bo odslej zelo težko voditi samostojno politiko, naravnost izključeno pa bo, voditi protinemško politiko, neglede na čehoslovaški vzgled, kar lahko pričakujejo od zahodnega zaveznika.

Pred nemško-italijanskim blokom, ki si je razdelil interesne sfere tako, da dobi Nemčija Podonavje in južnovzh. Evropo, Italija pa Sredozemlje, stojita slabotna Francija in izpodkopa-na Anglija. Po žalostni vlogi, ki sta jo igrali v zadnjem mesecu svetovne krize povsem po nepotrebnem, ni pričakovati, da bi mogli v doglednem času omajati položaj, ki si ga je Hitler pridobil v Evropi, zlasti še, odkar sta se odrekli ruski pomoči.

MANUFAKTURNA VELETRGOVINA

J. C. Mayer

LJUBLJANA

naznanja, da se je preselila 3. oktobra
v lastne trgovske lokale

v Wolfovi ulici št. 1.

Priporoča se za nadaljnjo cenjeno naklonjenost.
Cene strogo solidne.

J. C. MAYER, Ljubljana,
Wolfova ulica 1

DOMA IN NA TUJEM

Poljska

Poljaki so igrali v preteklih dneh nelepo in nebratsko vlogo. Toda, čeprav Bog ne plačuje vsake sobote, se Poljakom plačilo že pripravlja, kajti že se čujejo glasovi, da bo morala odstopiti svoj koridor do morja. Da, vsaka palica ima dva konca!

V naših kosteh je še . . .

Mariborska «Edinost» piše 1. t. m. v uvodniku tudi tole: «Slovenci smo lahko verni. Pripravljeni smo verjeti vsakemu, ki nam skuša z gotovo resnostjo kaj »privezati«. Posebno radi pa verujemo vse, kar nam pove kdo o imenitnosti drugih. V naših kosteh je še toliko ponižnosti in bogaboječega strahu pred vsem tujim, pred vsem, kar ni naše, da bomo z občeudovanjem pri trjevali vsakemu šušmarju, samo da se nekoliko prezirljivo izrazi o naših lastnih razmerah in da nam pripoveduje nekaj pravljice iz tujega kraja na zemlji, kjer se cedita mleko in — smodnik ter rastejo namesto drevja kanoni.»

*

Nova palača tvrdke I. C. Mayer v Ljubljani na vogalu Marijinega trga, Wolfove ulice in Hribarjevega nabrežja je pretekli ponedeljek nenavadno oživila. Povsem dogotovljena so bila namreč vsa stavbna in obrtniška dela na tej novi krasni, res reprezentančni trgovski palači, ki je bila s ponedeljkom 3. t. m. izročena v celoti svojemu namenu. Novo poslopje, ki ima 5 nadstropij, je zgrajeno kar se da praktično, okusno in močno, obenem pa tudi arhitektonsko kar najmoderneje. Glavno pročelje meri v širini 16 metrov, obe stranski fasadi pa po 45 metrov. Pritličje, prvo in del drugega nadstropja zavzema trgovina na drobno in na debelo, dočim je preostali del poslopja določen za pisarne podjetja in pa za stanovanja. V novi trgovini vlada že ves teden kar najzihvalejšje vrvenje in trgovsko poslovanje, saj tvrdka I. C. Mayer že dolga desetletja ne slovi zama kot eno najboljših tovrstnih podjetij v naši domovini vobče. Solidnost, kulantnost, zmerne cene in prvovrstno blago, — to so osnovna načela tvrdke Mayer, ki se jih je vedno dosledno držala in zato tudi upravičeno uživa svoj sijajni sloves med kupujočim občinstvom vsevpred.

Polovično voznino je dovolilo prometno ministrstvo za obiskovalce prve vsedrjavne obrtniške razstave v Beogradu, ki traja od 8. do 15. oktobra t. l.

Lastniki novosadskih restavracij so črtali s svojih jedilnih listov «menu».

Srednješolska vodstva v Ljubljani in Mostarju so izdala z ozirom na zadnje, vedno pogostejše poskuse javnih manifestacij srednješolske mladine po ulicah prepoved, da ne sme po 7. uri zvečer noben srednješolski dijak več na cesto.

Poštne pristojbine za denarne pošiljke so se s 1. t. m. spremenile, na kar se opozarja občinstvo.

Oblak se je utrgal v okolici Dubrovnika in so hudourniki razdrli več sto metrov cest.

Zaradi zidanja mestne klavniče v Veliki Kikindi podirajo 26 stanovanjskih hiš. Za zgraditev bodoče centralne slovenske bolnišnice v Ljubljani se bodo dosedanja obupna poslopja dotlej verjetno podrla že sama od sebe . . .

Ponarejeni 50-dinarski kovanci so se pojavili v večjih množinah med prebivalstvom v Bački.

Močni vreli nafte so bili zopet odkriti v Medmurju blizu Selnice in Peklenice, kjer leži znano premogovno ozemlje. Onstran državne meje na madžarskih tleh blizu omenjenih krajev pridobivajo zdaj že po 25 vagonov nafte na dan. Isto bodo skušali doseči tudi pri nas in se je podjetja lotila večja švicarska finančna skupina.

Mladinsko socijalno skrbstvo zagrebške mestne občine bo temeljito razvidno iz predmetne razstave, ki bo prirejena še ta mesec v Zagrebu. Tudi v Ljubljani bi bila tovrstna razstava zelo zanimiva . . .

Velikanske plasti bauksita so bile odkrite v Hercegovini v okolici Nevesinja. Za ta najdišča se že živo zanimajo tuji kapitalisti.

Za trahomom je bolnih v Sremlu danes že nad 20.000 oseb.

Razstava «Pol stoletja hrvaške umetnosti» bo še v letošnjem decembru odprta v Zagrebu v «Domu likovne umetnosti» na Trgu kralja Petra. Razstavljalo bo svoja dela 53 slikarjev, 14 kiparjev in 26 arhitektov.

Moderno železničarsko bolnišnico bodo zgradili v Zagrebu blizu nove Zakladne bolnišnice na Rebru. Železničarska bolnišnica bo veljala nad 16 milijonov dinarjev in je bilo doslej vloženih že 20 stavbnih načrtov.

Kongres Zveze planinskih društev kraljevine Jugoslavije, ki je bil sklican za začetek tega meseca, je odgojen za nedoločen čas.

Minister za socijalno politiko in narodno zdravje Dragiša Cvetković je odobril, da se namame potrebno posojilo za ta-

kojšnjo zgradbo moderne bolnišnice na Cetinju in za zgradbo Higijenskega zavoda v Sarajevu pri narodnem invalidskem in pri izseljenem fondu. Ljubljanska bolnišnica s svojimi, absolutno neznosnimi razmerami zaenkrat še ne bo prišla na vrsto.

Italijanski motorni vlaki, ki so obratovali nad mesec dni za poskušnjo na progi Beograd—Zagreb in obratno, so s 1. oktobrom t. l. prenehali voziti, ker so se vrnili v Italijo.

Naša železniška uprava je hotela naročiti v tujini zopet 30 tisoč ton šlezjskega premoga, kar pa so domači lastniki premogovnikov preprečili in dosegli z energično intervencijo, da se bo omenjena dobava izvršila doma, ker so dokazali, da tudi domači premog ustreza železniškim zahtevam, kakor inozemski.

Naše nove moderne ceste, v prvi vrsti velika mednarodna avtomobilska cesta, ki vodi čez vso Evropo do Carigrada in katero smo z ogromnimi, večstomilijonskimi vsotami zgradili v zadnjih treh letih, bomo po najnovejši odredbi gradbenega ministrstva še razširili za 1 meter, kar pomeni, da bo sedanje cestišče, široko 6 metrov, dobilo na desni in levi strani še po pol metra širok betoniran in asfaltiran cestni rob. To bo veljalo samo za omenjeni kos mednarodne ceste skozi Beograd več desetmilionov. Za razširjenje te ceste na odseku Beograd—Novi Sad je že nakazanih 10 milijonov din.

Zasebno trgovsko akademijo v Sarajevu je ustanovilo tamkajšnje Združenje trgovcev. Pokup na tej akademiji se je že pričel.

Ponovni močni potresni sunki so razburili pretekle dni prebivalstvo Koprivnice in okolice na Hrvaškem. Materijalne škode potres ni povzročil.

V Beogradu so odprli te dni že šesto realno gimnazijo.

Pred kragujevskim sodiščem je bil obsojen na 8 mesecev zapor bivši sreski podnačelnik Dimitrije Jovanović zaradi nezakonitega odvzema osebne svobode enajstoričim kmetov o pribliki zadnjih skupščinskih volitev.

Splošna demobilizacija se je pričela izvajati pred dnevi v vseh onih evropskih državah, ki so mobilizirale v preteklih tednih vojne nevarnosti svoje rezerviste. Pod orožjem je ostalo povsod le nekaj letnikov, ki pa bodo prav tako odpušteni domov takoj, ko bo vsaka nadaljnja nevarnost mednarodnih zapletljivev docela odstranjena.

Obnovljena nemška armada potrebuje zdaj ogromne množice prvovrstnih konj, ki jih nabavljajo nemški agenti predvsem pri nas v Jugoslaviji in ki jih prav dobro plačujejo. Prav te dni so izvozili v Nemčijo iz Medmurja in Prekmurja okrog 950 krasnih konj.

Nemiri v Palestini naraščajo od dne do dne. Zadnja dva dneva je bilo v medsebojnih spopadih ubitih 140 oseb, od teh 85 vstaških domačinov.

Veliki manevri rumunske vojske se bodo vršili v vzhodni polovici Rumunije od 17. do 23. t. m.

Politična izjava pisatelja Bernard Shaw je izjavil sodniku nekega londonskega lista, da je bil Mussolinijev poseg v reševanju evropske krize, ki je dosegla svoj višek v monakovskem sestanku, najodločilnejšega pomena.

Visoki stroški evropske krize. Zadnji kritični dnevi v Evropi so izzvali v Angliji in Franciji, nič manj pa tudi v ostalih evropskih državah, izredno visoke stroške z mobilizacijo in drugimi varnostnimi ukrepi. Samo Francija in Anglija sta vrgli

brez koristi v stran nad 15 milijard dinarjev. Kakor rečeno, so to zgolj izredni izdatki za vojsko, niso pa še izračunane ogromne izgube trgovskega in ostalega poslovnega sveta, ki je moral na raznih področjih ustaviti svoje delovanje ali pa ga vsaj omejiti zaradi vojne nevarnosti. Na borzah je bilo izgubljenih zaradi padca tečajev nad 30 milijard dinarjev. Pri tem pa so najbolj odrezali Nemci, ki so zaslužili več milijard mark. Po približnih računih bo moral vsak angleški državljani prispevati za kritje omenjenih izgub najmanj po 250 dinarjev na leto. Kakšno pa bo to razmerje na Češkoslovaškem, kjer so izgube naravnost katastrofalne, še nihče ni poskušal izračunati.

Nemško potniško letalo, ki je opravljalo službo med Frankfurtom in Milanom, se je razbilo med poletom čez Alpe. Deset potnikov in trije člani posadke so se ubili.

Krušne bombe. Italijanski listi poročajo, da je pred dnevi priletelo nad Madrid 30 letal generala Franca, ki pa niso zmetala na mesto običajnih bomb, temveč 178.000 hlebov belega kruha v teži 47.000 kg obenem z letaki, v katerih pravijo nacionalisti, da bodo kmalu osvobodili «zaslužnjene brate» v Madridu, katere čaka pod vladno generala Franca le slasten, bel kruh . . .

Uprava francoskih železnic je v izvajanju svoje politike varčevanja ukinila 5 odstotkov vseh dosedanjih vlakov, predvsem ekspresnih in brzih. Doslej je bilo črtanih iz voznega reda že 32 rednih vlakov.

Na Bolgarskem je bila 3. t. m. o priliki proslave 20-letnice vladanja carja Borisa proglašena velika amnestija, ki je zadela 223 obsojencev, od katerih je bilo 107 kaznovanih po zakonu o zaščiti države.

Priznanje g. dr. Zupaniču

Kakor že nekajkrat poprej s strani nekaterih naših naprednih in narodno zavednih podeželskih občin, je doživel naš znani znanstveni in javni delavec, ravnatelj ljubljanskega Etnografskega muzeja in bivši minister g. dr. Niko Zupanič preteklo nedeljo zopet prisen, vesel dogodek, ki priča, da čut za pravično priznanje zaslug med našim narodom še ni izginit. Na njegov dom, v skromno leseno hišico v Podzemlju v Beli Krajini, je prišla v nedeljo 2. t. m. popoldne večja družba narodnjakov in osebnih prijateljev g. dr. Zupaniča, v kateri je bil poleg domačih občinskih svetovalec tudi župan občine Gradac g. Peter Pezdirec, ki je takoj po prihodu izročil hišnemu gospodarju in svojemu odličnemu rojaku g. dr. Zupaniču veliko, umetniško izdelano diplomsko častnega občanstva, mojstersko delo akad. slikarja Maksima Gasprija. Iz diplome, izdelane v obliki pergamentne listine z grdaškim grbom na vrhu, je razvidno, da je občinski odbor občine Gradac že dne 9. decembra 1934 na svoji seji soglasno izvolil g. dr. Zupaniča zaradi širjenja in uresničenja velike jugoslovanske misli za svojega častnega občana. Obenem z diplomom so gostje izročili odlikovancu tudi tolstega pečenega janjca. Počašteni domačin je nato pogostil ljube goste s svojo domačo priznano kapljico in je bila v izbrani družbi izrečena v utemeljitev obiska in dogodka dolga vrsta zdravic, v katerih so govorniki in prijatelji poudarjali velike življenjske zasluge g. dr. Zupaniča, zlasti za to, da je bilo na njegovo živo inicijativo in osebno prizadevanje sprejeto v

Voditelja ameriških hitlerjevcev Fritz Kuhna, ki se je vozil v uniformi narodnosocialističnih napadalnih oddelkov iz Washingtona v New York, so med vožnjo napadli bivši ameriški bojovniki in ga tako pretepli, da se zdaj zdravi v bolnišnici.

Londonski list «News Chronicle» piše, da so demokratične velesile močno oslabile Češkoslovaško in s tem tudi splošni ugled demokracije v Evropi.

Neka kitajska divizija je južno od Hankova docela porazila dva velika oddelka japonske vojske. Japonci so imeli nad dva tisoč mrtvih.

Novo zadolževanje. Nemška vlada je razpisala novo notranje posojilo v znesku 25 milijard dinarjev.

Lep zgled za nas. V Zagrebu grade postopno, z ozirom na pomanjkanje stalnih rednih kreditov, veliko palačo za centralno strokovno nadaljevalno šolo, v kateri se bo pričel redni pouk s šolskim letom 1939/40. Poslopje, ki se gradi ob Savski cesti, bo merilo ob glavnem pročelju 104 metre, v notranjost pa 70 m. Pod glavnim poslopjem, v katerem so poleg upravnih in vseh ostalih prostorov tudi laboratoriji, knjižnica in velika kinodvorana, bodo uredili velikansko moderno zavetišče za primer vojnih napadov iz zraka. Želozobetonso zidovje tega zavetišča je debelo 70 cm. Vsa stavba bo veljala nekaj nad 20 milijonov dinarjev. In pri nas?

Spominsko cerkev padlim borcem za zedinjenje in svobodo bodo zgradili v Lazarevcu v Srbiji. V cerkvi bo zgrajena tudi kriptna, v kateri bodo zbrali in pokopali kosti 30.000 vojakov, ki so padli v veliki kolubarski bitki.

Za primer zračnih napadov grade v Budimpešti z vso naglico tisočera zavetišča pred bombami in plini.

vojni cilj in program takratne Srbije ter njene zaveznice Velike antante osvobojenje Slovencev ter njihovo zedinjenje z brati Srbi in Hrvati v veliki skupni jugoslovanski domovini. Nepozabna ostane tudi njegova zasluga, da je bil rešen biser Slovenije, Bled, v trenutku, ko je bil v največji nevarnosti in je že bil obljubljen Italiji. Takrat je g. dr. Zupanič potom svojega osebnega prijatelja, našega svetovno slovečega učenjaka Mihajla Pupina dosegel z njegovo osebno intervencijo pri predsedniku Združenih držav ameriških Wilsonu priznanje Bleda Jugoslaviji. Vsi govorniki so poudarjali, da ta domača slovesnost ni nobena strankarska manifestacija ali hvaljenje počaščenčevih zaslug za samo Belo Krajino, temveč je le odkrito, dolžno priznanje našega preprostejšega ljudstva svojemu rojaku za zasluge vse večjega in širšega pomena. To, kar bi bila že davno dolžnost tudi naših večjih krajev in mest, je storila sedaj povsem spontano mala podeželska občina Gradac. Povdarjalo se je tudi, da bi Slovenci lahko upravičeno proslavljali obletnice onega dne, ko je na pobudo g. dr. Zupaniča bilo odločeno pri srbski vladi osvobojenje Slovencev, enako, kakor vse ostale največje datume v svoji narodni zgodovini. Ta zgodovinski datum je bil 7. dec. leta 1914. Priznanje, ki ga mu je na tako prisen način izkazala občina Gradac in ki ga je v polni meri zaslužil, naj vsaj skromno odtehta njegove zasluge za našo svobodo in lastni narodni dom, obenem pa naj veljajo g. dr. Zupaniču ob tej priliki tudi naše iskrene čestitke!

Voda proti yperitu

Kemiki vojne industrije nas od časa do časa presenečajo z nezajeljenimi vestmi, da se jim je posrečilo izumiti novo morilno tvarino ali sredstvo, proti kateremu so vsa dosedanja sredstva pravcata «otročka igračka». Pred dnevi pa nas je res prijetno iznenadil velepomemben izum češkega zdravnika dr. Hubáčka, ki je prišel po dolgoletnem delu in eksperimentiranju do sijajnega odkritja, ki ga sme vesoljno človeštvo pozdraviti res z največjim veseljem. Ta izum tiči v ugotovitvi, da je najboljša obramba pred enim najhujših vojnih strupov, pred yperitom — navadna voda.

Yperit je star že nad 80 let, bil pa je seveda znan pod drugim imenom. Nihče pa ni vedel, kaj naj bi počel z njim. Šele v svetovni vojni se je izkazalo, da se dá silno uspešno uporabiti za uničenje človeštva. Vzporedno s tem ugotavljanjem in uporabljanjem pa so kemiki in medicinski znanstveniki iskali seveda tudi protisredstva, ki naj bi učinek tega strašnega strupa paralizirala. Veliko veselje in olajšanje je vzbudilo v trpečem človeštvu svoječasno odkritje, da yperit razkrajajo spojine klor z moč-

no vsebino prostega klor. Vse doslej je vladalo splošno prepričanje, da je ta postopek edina mogoča obramba pred morilcem-yperitom.

S pomočjo 3000 poskusov, izvršenih neposredno na človeškem telesu, je češki zdravnik dr. Hubáček točno ugotovil, da je vpliv klor na strupeni učinek yperita dejansko minimalen. Predvsem je s klorovimi spojinami treba asanirati mesto, okuženo z yperitom, takoj po okuženju, brez vsakega odlaganja, pri čemer pa je potrebna cela vrsta kompliciranih ukrepov, da prično klorovi preparati sploh učinkoviti. Dr. Hubáček pa je medtem ugotovil, da se učinek yperita silno omili, če se poškodovani in okuženi del človeškega telesa večkrat po vrsti umije z vodo in milom. Boljša je hladna voda od tople, največji sovražnik yperita pa je — sneg. Še po dvajsetih minutah po pričetku okuženja je sneg zmožen asanirati okuženo mesto tako, da je vsako usodnejše in močnejše zastrupljenje povsem izključeno. Svojo metodo z vodo je dr. Hubáček že tako izpopolnil, da smemo mirnega srca trditi, da je yperit danes že raz-

orožen svojega strašnega učinkovanja.

Da še bolj podkrepi učinkovanje vode na yperit, je češki učenjak izumil še nekaj pomožnih sredstev. Predvsem gre tu za tvarino, ki vsesava strup. To sredstvo je zdravnik imenoval «absorbit». Absorbit vsesa vase s kože tudi najmanjše kapljice yperita. Pri umivanju z vodo uporablja izumitelj neko svoje posebno milno sredstvo, ki mu je dal ime «chemit». Poslužujemo se ga prav tako, kakor navadnega mila, je pa za rane, poškodbe in sploh za človeško telo v vsakem pogledu popolnoma neškodljivo.

Omenjene preparate zdaj preiskujejo in preizkušajo pristojne oblasti. Dosedanji poskusi so izpadli odlično. Vsi potrjujejo zdravnikovo odkritje, da je dobro izpiranje z vodo najboljšo sredstvo proti yperitu. Za široke ljudske plasti je to dejstvo pač najvažnejše.

Poleg vsega navedenega pa velikega pomena klorovega apna vendar nikakor ne smemo podcenjevati. Često more nastati primer, da se voda nikakor ne da uporabiti. V takem primeru se moremo braniti edino s klorom in z njegovimi spojinami.

Za grudo in dom

MLEKO V PRAŠKU

Da bi omogočili izrabo in porabo mleka tudi v največjih višinah, obenem pa da bi pocenili prevoz mleka, so švicarski živilorejci prišli na idejo, da bi mleko sušili in ga prodajali v obliki mlečnega praška. Ta način prodaje mleka je naletel v najkrajšem času po vsem svetu na velik in ugoden odmev in se je do danes tako izpopolnil, da predstavlja v naprednejših živilorejskih deželah (Švici, Nizozemski itd.) izdaten vir dohodkov tamošnjega narodnega gospodarstva. Mleko v prašku zavzema zelo majhen prostor in je njegov prevoz tudi iz najoddaljenih krajev izredno cenen, ker se da iz enega samega skromnega zavojčka mlečnega praška napraviti več sto litrov mleka, ki ima docela isti okus in barvo, kakor naravno mleko. Poleg tega ima mleko v prašku skoro neomejeno trajnost in je zato zlasti primerno za vojsko na manevrih, za mornarico, za turiste itd. Poznamo več načinov sušenja mleka, ki so se porajali pod različnimi okoliščinami, ki pa se danes smatrajo že za zelo primitivne, ker zavzema danes proizvodnja mlečnega praška že pravcati industrijski značaj in obseg. Tako obstoja danes

velika tovarna za sušenje mleka v Monakovem (Krauze & Comp.), katere sušilni postopek je zaenkrat najdovršenejši na svetu. Sam način sušenja obstoji v naslednjem: Mleko se zgosti in segreje na 50° C v vacuum-aparatu, kjer se vodna para, povzročena s segrevanjem mleka, izsesa in se na močno segretyh valjih mleko spreminja v suho-grudasto maso, ki se na to v posebnih mlinih zmelje v mlečni prašek.

Anorganske soli igrajo veliko vlogo v ustvarjanju krvi v človeškem organizmu. Važno je vedeti, da vsebuje zelena solata 18 odstotkov anorganskih soli, špinata samo 16, krompir pa le 3,8 odstotka.

Zdravniki so ugotovili, da strah in panika olajšujeta pri nekaterih ljudeh sprejemljivost in širjenje nalezljivih bolezni.

V medicinski zgodovini so bili že zabeleženi primeri, ko so nekateri ljudje vzdržali brez vsake hrane kar 68 dni. Župan v irski občini Corck je vzdržal brez vsake hrane 70 dni, ko je staval v znak protesta proti neke-mu sklepu, angleške vlade.

JOŠKO OLUP MLAJŠI

KONFEKCIJA IN MANUFAKTURA

se je preselila nasproti dosedanjega lokala, t. j. na Stari trg 1 (bivši lokal Čiuha & Jesih)

Na zalogi imamo vse modne, športne artikle vedno v najnovejših vzorcih ter domačih, čeških in angleških proizvodih. Daso zmerne cene, sledi:

Zimske suknje od Din 350— Hubertus plašči od Din 280—
Obleke . . . od Din 300— Dežni plašči . . . od Din 180—

Gornjo tvrdko priporočamo vsem odjemalcem.

Dovžan Ivan

dipl. krojačnica za dame in gospode
Ljubljana, Sv. Petra c. 81
Izvršuje vsa v stroko spadajoča dela po najnovejši modi in po najsolidnejših cenah
Postrežba točna

OPTIK J. GOLDSTEIN

Ljubljana, pod Trančo 1
priporoča po nizkih cenah prvovrstna očala, daljnogleda, trireda, tlakomere, loplomere i. t. d.

VELEŽGANJARNA in TVORNIC
LIKERJEV, RUMA, VINJAKA
IN BREZALKOHOLNIH PIJAČ

**VIKTOR
MEDEN**
LJUBLJANA
Celovška cesta 10
TELEFON 20-71

nudi po zelo ugodnih cenah
pristno domačo slivovko
pravi kranjski brinjec
s a d j e v e c
likerje in grenčice
rum j a m a i k a
vinjak medicinal
vino vermouth
malinovec iz
gorskih malin
Postrežba točna, solidna

angleškega in
češkega sukna
Bogata izbira!
A. & E. Skaberné
Ljubljana

Širite naš list!

Gostilna „ŠTRAJZEL“

OBIŠČITE naš vsakoletni

SEJEM

Mestni trg 26 — Stritarjeva 1-3
Ant. Krisper, Ljubljana

Zahvala

Za vse številne izraze sožalja in sočutja, ki smo jih prejeli pismeno in ustmeno ob prerani smrti našega iskreno ljubljenega, nepozabnega soproga, očeta, brata in strica, gospoda

Franceta Dolenca

lesnega industrijalca

za poklonjene premnoge venge in cvetje, se tem potom najtopleje zahvaljujemo. Posebno se zahvaljujemo gg. šef-zdravniku primariju dr. Neubauerju in dr. Valiču, ki sta se z neprimerno požrtvovalnostjo ves čas bolezni zavzemala zanj, č. sestra usmiljenki, č. duhovščini iz Preddvora, škofjeloke in Stareloke.

Zahvaljujemo se polnoštevilnemu oficirskemu in podoficirskemu zboru z g. polkovnikom Markuljem na čelu. Prav prisrčno zahvalo izrekamo škofjeloškem Sokolu za prekrasen sprejem in počastitev v sokolskem domu, gorenjski sokolski župi in v njej včlanjenim društvom, deputaciji ljubljanskega Sokola s častnim starostom dr. Murnikom na čelu. Ob enem izrekamo zahvalo vsem gg. lovcem, gasilskim četam ter drugim ustanovam in korporacijam, ki so se tako polnoštevilno udeležili pogreba. Posebna hvala vsem njegovim uslužbencem, delavcem in voznikom, ki so se tako ganljivo poslovali od pokojnika. Zahvaljujemo se vsem gg. govornikom za prisrčne poslovilne besede, pevcem iz Preddvora in sokolskim pevcem za v srce segajoče žalostinke in slednjič vsem njegovim številnim prijateljem in znancom, ki so dragega pokojnika spremljali v njegov poslednji dom.

Žalujoči ostali